

Κείμενο 1**Ένα μικρό δοκίμιο περί κριτικής**

Ο ελαιοχρωματιστής βάφει, ο οικοδόμος χτίζει, ο μάνατζερ μανατζάρει... ο κριτικός; Ο κριτικός τέχνης είναι ένα από τα πιο παρεξηγημένα επαγγέλματα, ακριβώς γιατί δεν είναι απόλυτα κατανοητή η φύση και ο σκοπός της εργασίας του. Συχνά κάποιος θα αναρωτηθεί αν χρειάζονται καν οι κριτικοί, κι αν προσφέρουν επί της ουσίας κάτι. Τώρα βέβαια καλούμαι εγώ για να ανατρέψω αυτή την απορία, αλλά ίσως σας αφήσω ακόμα δύσπιστους.

Αντίθετος **φανατικά** με την άποψη πως μια κοινωνία πρέπει να **αστυνομεύεται** όλο και περισσότερο, παρά να ψάχνει τρόπους να **εξυγιάνει** τα πνεύματα (κάτι το οποίο αν προσπαθούσε, θα το κατάφερνε), ξεκινάω λέγοντας πως η κριτική είναι εν πρώτης η «αστυνομίας της τέχνης». Ο **πρωταρχικός** ρόλος της είναι να ελέγξει το αντικείμενο-καλλιτέχνημα-προϊόν πριν αυτό φτάσει στα μάτια, τα αυτιά και κυρίως τις συνειδήσεις μας. Είναι ένα απαραίτητο φιλτράρισμα που περισώζει **υπολήψεις**, θάβει **σκάρτα** υποπροϊόντα, αναδεικνύει αυτό που επιβάλλεται να έρθει σε επαφή με το σύνολο της κοινωνίας. Δεν είναι απαραίτητα το διδακτικό αυτό που πρέπει να αρπάζει μια κοινωνία από την τέχνη, αλλά και το ορθά ψυχαγωγικό (η ψυχή το κέντρο της ανθρώπινης υπόστασης). Αυτό το φίλτρο είναι καμωμένο από άκαμπτο ορθολογισμό, γενική μόρφωση, πάθος για την τέχνη, θεωρητική εξειδίκευση πάνω στον καλλιτεχνικό τομέα με τον οποίο ασχολούμαστε, απόλυτη αντικειμενικότητα (ακόμα κι αν κάποιες στιγμές δεν συμβαδίζει με τις ορέξεις μας) και αγάπη προς το κοινό όπου απευθυνόμαστε.

Αν τα παραπάνω σας μοιάζουν κάπως υπερβολικά και πάλι δεν έχετε πειστεί για την αξία της ύπαρξης της κριτικής, υπάρχουν κι άλλοι λόγοι... Πρώτον, η κριτική είναι κι αυτή μια μορφή μικρής τέχνης. Ο κριτικός αφήνει τις αισθήσεις του (πρωταρχικό συστατικό στην τέχνη) να επεξεργαστούν το αντικείμενο που ελέγχει, κι έπειτα πλάθει ένα δοκίμιο πάνω σε αυτό. Είναι μια εγκεφαλική διαδικασία, η οποία δεν μπορεί να αποδοθεί εξίσου από όλους καλά. Αυτό ξεχωρίζει τον έναν κριτικό-καλλιτέχνη από τον άλλον. Αυτός που θα σας κάνει να μπίτε περισσότερο στη διαδικασία της σκέψης είναι κι ο πετυχημένος. Αυτός που θα αγγίξει τον παλμό σας, χωρίς να χρειαστεί να σας κάνει χάρες, είναι ο αληθινά καλός.

Υπάρχει κι ο βασικός λόγος της τοποθέτησης του αντικειμένου-καλλιτεχνήματος στον ιστορικό του χώρο. Υπάρχουν εφήμερα θεάματα που το σωστό «θάψιμο» τα καταχωνιάζει στη λήθη που τους αξίζει. Άλλα πρέπει να πάρουν παράταση χρόνου, γιατί κάποια αξίζουν περισσότερο και, κυρίως, άλλα πρέπει να αναδειχτούν αθάνατα. Οι ταινίες π.χ. που αντέχουν στον χρόνο είναι οι λεγόμενες κλασικές, και αυτή την ιδιότητα μια ταινία την κερδίζει είτε κερδίζοντας υπερβολική μερίδα του κοινού, είτε όταν αναδεικνύεται από τη μεγάλη μάζα των κριτικών. Τα περισσότερα αριστουργήματα, που τους αρμόζει μια αιώνια ζωή, δεν (και το «δεν» το τονίζω) βρήκαν κυρίως ανταπόκριση από το κοινό, αλλά από την κριτική. Εδώ μπαίνει και άλλος ένας ρόλος του κριτικού, αυτός του εκπαιδευτή πάνω στην τέχνη. Η τέχνη δεν είναι απλός όρος και δεν μπορεί ο καθένας άμεσα να τον αγγίξει. Μετά όμως από εκπαίδευση (την οποία πήραμε κάποτε κι εμείς και γερνάμε παίρνοντας ακόμα κι άλλη), αυτό είναι δυνατόν να ευοδωθεί. Η καλή κοινωνία ξέρει να βλέπει και να ξεχωρίζει την καλή τέχνη. Η καλή κοινωνία ξέρει αυτό που κάνει ένα καλλιτέχνημα να διαφέρει από ένα προϊόν. Η καλή κοινωνία ξέρει να ξεχωρίζει αν ακόμα κι ένα προϊόν αξίζει αναγνώρισης.

Πάντα να αμφισβητείτε και να ελέγχετε αυτό που σας παρουσιάζουμε εμείς ή ο καθένας. Ποτέ όμως μην το προσπερνάτε, όταν φυσικά υπογράφεται επώνυμα και με υπευθυνότητα. Ο κριτικός δεν είναι εχθρός του κοινού, ζει από αυτό και αναπνέει όταν πετυχαίνει την αναγνώριση από αυτό. Μπορεί κάποιος να θεωρούν ότι αυτοαποκαλούμαστε ελίτ που βλέπει τσάμπα θεάματα, όμως, πιστέψτε με, είναι πολύ διαφορετικός κι ελάχιστα διασκεδαστικός ο τρόπος που εμείς βλέπουμε αυτά τα έργα. Προσωπικά, μετά από τόσες χιλιάδες έργα έχω χάσει τον όρο «απλή ψυχαγωγία» και γεμίζω το μυαλό μου με μύριες σκέψεις-συγκρίσεις και νοητές προτάσεις όταν τα παρακολουθώ. Τελειώνοντας καταλήγω στο ότι η κριτική τέχνης είναι απαραίτητη τόσο για την τέχνη την ίδια, όσο και για αυτούς που έρχονται σε επαφή με αυτήν. Μην πυροβολείτε λοιπόν έτσι εύκολα τον πιανίστα, καλύτερα ανοίξτε διάλογο μαζί του, ειδικά όταν φαίνεται ότι ξέρει καλό πιάνο...

Σταύρος Γανώτης, κριτικός κινηματογράφου, www.filmty.gr (διασκευή)

εξάντας

Κείμενο 2

Εισαγωγικό σημείωμα: Το ποίημα συνθέτει ο Τίτος Πατρίκιος το 1963. Την δεκαετία του '60, η χώρα συγκλονίστηκε από κομματικές συγκρούσεις και βίαιες κοινωνικές αντιπαραθέσεις που τερματίζονται βίαια με το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967.

Στον κινηματογράφο

Ευγενικά ακουμπάμε δίπλα-δίπλα
γελάμε ή συγκινιόμαστε
ο διώκτης κι ο κυνηγημένος
ο βασανισμένος κι ο βασανιστής
ο εραστής κι ο σύζυγος.
Για δυο ώρες μοναχά μες το σκοτάδι
ήρεμοι, άγνωστοι και φιλικοί.

Τίτος Πατρίκιος, Ποιήματα, ΙΙ., Κέδρος, Αθήνα 1998, σ. 135 (από τη συλλογή Μαθητεία, 1963)

Θέμα Α

Γράψτε την περίληψη των παραγράφων 4-6 του Κειμένου 1 σε 60-80 λέξεις και παρουσιάστε το περιεχόμενό του στην τάξη.

Θέμα Β

1. «Υπάρχουν εφήμερα θεάματα που το σωστό «θάψιμο» τα καταχωνιάζει στη λήθη που τους αξίζει.». Τι εννοεί ο συντάκτης με αυτή του τη φράση;

2. Βρείτε από μία συνώνυμη για κάθε έντονα γραμμένη και σχολιάστε τι θα άλλαζε στο ύφος αν ο συντάκτης προτιμούσε τις επιλογές σας.

3. Βρείτε τους τρόπους με τους οποίους εξασφαλίζεται η συνοχή του κειμένου.

4. Γράψτε την κριτική μίας ταινίας ή σειράς που σας άρεσε ή όχι.

Δομή: 1§ Σύντομη αφήγηση της ιστορίας.

2§ Ποιες οι αρετές και ποιες οι αδυναμίες του έργου;

5. Βρείτε δύο περιπτώσεις μεταφορικού λόγου στο κείμενο. Γιατί χρησιμοποιείται;

6. Σχολιάστε τη λειτουργία των παρενθέσεων στις παραγράφους 3 και 4.

Θέμα Γ

1. Πώς επιδρά στους θεατές ο χώρος της κινηματογραφικής αίθουσας και η ταινία που προβάλλεται στο Κείμενο 2; Ποια είναι η σημαντικότερη κατά τη γνώμη σας προσφορά ενός καλλιτεχνικού δημιουργήματος στο κοινό;

Θέμα Δ

1. Σε επιστολή σας στον δοκιμογράφο αναλύετε τους λόγους για τους οποίους λαμβάνετε υπόψη (ή όχι) τις κριτικές έργων (ταινιών, μουσικής, κόμικς).